SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

4.10.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE HE 102/2022 vp

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että jo voimassaolevan lainsäädännön soveltamiskäytännössä on keskiössä toimialan keskipalkka, kun työpanoksen arvoa määritetään. Tätä keskeistä lähtökohtaa ei ole kuitenkaan suoraan todettu laissa, joten yrittäjiä yhdenvertaisesti kohtelevan ja yhtenäisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi lähtökohdan tuominen itse lakitekstiin on valmistelussa katsottu välttämättömäksi. Samasta syystä on välttämätöntä, että ehdotetussa säännöksessä nostetaan myös esille yksilöllistä yrittäjätoimintaa koskevat toiminnan laatua ja laajuutta koskevat seikat, joita on tarkemmin kuvattu esimerkein hallituksen esityksen tekstissä. Nämä kriteerit yhdessä johtavat työtuloon, joka voi olla mediaanipalkkaa matalampi tai korkeampi, mutta jonka voidaan katsoa kohtuudella vastaavan lain edellyttämää ammattilaiselle maksettavaa palkkaa. On myös selvää, että kaikille toimialoille ei ole tilastollista mediaanipalkkaa eikä ole mahdollista tehdä rinnastusta mihinkään vastaavaan toimialaan. Työpanoksen arvon määrittämiseen tarvittavat kriteerit voivat silloin muotoutua väljiksi ja muilla huomioon otetavilla seikoilla on enemmän merkitystä.

Finanssivalvonnan valvontatoimenpiteiden vuoksi eläkelaitokset ovat jo nyt muuttaneet toiminta-tapoja YEL-työtulojen vahvistamisessa siten, että niiden taso vastaisi voimassa olevan lain edellytyksiä. Lisäksi jo nykyisin voimassa olevan lain mukaan työeläkelaitos voi tarkistaa YEL-työtulon omasta aloitteestaan. Jos työpanoksen arvon määrittämiseen ehdotetut täsmennykset jäävät puuttumaan, on yrittäjien kannalta suuri riski, että laitosten YEL-työtulon vahvistamis- ja tarkistamiskäytännöt eivät ole keskenään yhdenmukaisia. Lisäksi lakiehdotuksen mukaiset säännökset asettavat tarkistamiselle rajat, joita ei nykyiseen lainsäädäntöön sisälly.

Hallituksen esitys ei tavoittele YEL-työtulojen laajamittaista kasvattamista. Jos yrittäjän yrittäjä-toiminta on pienimuotoista, on alhaisella tasolla oleva työtulo mitä todennäköisimmin oikeaa luokkaa. Tällöin ei ole mitään syytä, että työtuloa korotettaisiin lakimuutoksen jälkeen tapahtuvas-sa tarkistuksessa. Lakiehdotuksen tarkoituksena on vaikuttaa niihin työtuloihin, jotka eivät vastaa voimassaolevan lain mukaisesti työpanoksen arvoa.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen sisältö on valmisteltu siitä näkökulmasta, että mahdolliset työtulon korotukset myös johtavat yrittäjälle maksettavien sosiaalietuuksien korkeampiin määriin. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tätä lähtökohtaa tarkoituksenmukaisena lakiehdotuksen tavoitteisiin nähden. Jos tarkistukseen liittyviä YEL-työtulon nostorajoja lasketaan, niin tämä tavoite jää toteutumatta tai vaikutukset muuhun sosiaaliturvaan pieniksi.

Tällä hetkellä sairausvakuutuslain päivärahaetuuden (sairauspäiväraha, vanhempainraha) vähimmäismäärä on 30,71 euroa/pvä eli 767,75 e/kk. Yrittäjä, jonka työtulo on vähimmäistasoa eli 8262 euroa (tämän vuoden tasossa) saa sv-päivärahaetuuden em. vähimmäispäivärahan suuruisena.

Esim. 1.

Työkyvyttömyys kestää 6 kk:n ajan, yrittäjällä on (käyttäen Kelan laskuria) tältä ajalta oikeus 4606,50 (6 x 767,65 e) euron kokonaiskorvaukseen.

Esim. 2.

Jos yrittäjän työtulo korottuu lakiehdotuksessa esitetyn mukaan 8000 euroa eli 16 262 euroon, yrittäjällä on oikeus 37,94 e/pvä suuruiseen päivärahaan, mikä tarkoittaa 948,50 e/kk. 6 kuukauden työkyvyttömyysajalta hänellä on oikeus 5691 euron kokonaiskorvaukseen, mikä tarkoittaa 23,5 % suurempaa sairausvakuutuksen päivärahaa verrattuna vähimmäismääräiseen tasoon.

Jos yrittäjän vähimmäistyötuloa nostettaisiin voimaantulosäännöksen mukaisesti 20 %:lla nousisi yrittäjän työtulo tasolle 9914,40 euroa. Tällä työtulon tasolla yrittäjän sairausvakuutuksen päivärahan määrä olisi edelleen minimipäivärahan suuruinen.

Esim. 3

Jos lähtökohdaksi otetaan, että yrittäjän työtuloa nostetaan ns. yrittäjän työttömyysturvan alarajaan 13 573 euroa (vuoden 2022 tasossa), olisi työtulon korotus prosentuaalisesti 64,3 % vähimmäistyötuloon nähden. Tällä työtulolla sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan määrä nousisi 31,67 euroon/pv (791,75 e/kk) eli 6 kk:n työkyvyttömyysajalta kokonaiskorvaus olisi 4750,50 euroa. Näin ollen tällä työtulotasolla kysymyksessä olisi vain runsaan 3 %:n korotus sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaan.

Kirsi Terhemaa

Neuvotteleva virkamies